

HEZKUNTZA ETA ASTIALDIA

Gaur egun hezkuntzari eta astialdiari buruz dagoen bibliografia aztertzean, ikusiko dugu horri buruz hainbat eta hainbat orrialde idatzi direla, bai eta, zer iturri kontsultatzen den, aisia eta astialdi hitzak modu desberdinean erabiltzen direla ere. Duela berrogei urte, XX. mendeko 60ko hamarkadan, Joffre Dumazedier frantses soziologoak aisia definitu zuen. Garai hartako eta gure garaiko fenomenoak dela esan zuen, eta, haren bidez, atsedean, olgeta eta garapen funtzioak betetzen ditugula. Bibliografia espezializatuan, hezkuntza (formala, ez-formala eta informala) aipatzen da, eta olgeta, denbora libre eta astialdiko hezkuntza.

Has gaitetzen hezkuntza kontzeptua azaltzen. Ezagutzak, balioak, ohiturak eta jardunbideak transmititzeko eta jasotzeko prozesua da hezkuntza. Oro har, eskolarekin (ikastetxeak, institutuak, unibertsitateak, etab.) lotuta dago, baina, pertsonak hezteko eta hezkuntza eginkizuna garatzeko, eskolaz gain, beste jarduerak, gune eta egoera sozial batzuk dira garrantzitsuak. Hezkuntza modalitateak zehaztean, hiru esparru bereizten dira: hezkuntza formala, ez-formala eta informala, baina termino horiek, orokorrean, ez dira zehatzak hezkuntza komunitate osoari dagokionez. Hezkuntza informala bizitza osoan irauten duen prozesua da, eta, horretan, pertsonak ezagutza, gaitasun eta jarrerak ikasten dituzte, eguneroko esperientzietatik eta ingurunearekiko harremanetik. Hezkuntza formala eta ez-formala informalez bestelakoak dira; ez asmoagatik, baizik eta hezkuntza prozesu antolatua, koordinatua eta sistematizatuak direlako, eta hori ez da hezkuntza informalekin gertatzen.

Hezkuntza ez-formalari dagokionez, haren helburu nagusia herritartasun kontzeptua hedatzea da. Hezkuntza modalitate horrek pertsonak gizarte talde jakin batzuetan duten partaidetzatik ondorioztatzen diren jarduerak eta prozesu guztiak hartzen ditu; talde horiek egituratuta daude eta berriazko hezkuntza xedea dute, baina haien erakunde egiturak ez du estatuak abalaturako hezkuntza prestakuntza ematen. *Hezkuntza ez-formal* terminoa Williamsburg-en (Virginia, AEB) 1967an egindako Munduko Hezkuntzaren Krisiari buruzko Nazioarteko Biltzarrean sortu zen. 1980ko hamarkadara arte, hezkuntza ez-formalari oso garrantzi txikia eman zitzaion politika publikoetan; hezkuntza formalaren luzapentzat edo osagarritzat hartzen zuten, eta eskolarekiko paralelotzat. 1990eko hamarkadan, berriz, hezkuntza ez-formala gizartearen lan arloan garrantzi eta eragin handiagoa izaten hasi zen. Izan ere, taldeko ikasketak prozesuak sustatzen hasi ziren, eta antolakuntza kultura berri behar zela esaten. Horretarako, beharrezkoa zen eskolaz kanpoko zenbait gaitasun ikastea.

Astaldi kontzeptuari dagokionez, gizabanakoari bere eguneroko betebeharrak egin ostean geratzen zaion denbora da, norberaren borondateetik kanpotik inposaturako ekoizpen edo konpromiso jardueretan ez dagoenean duen denbora. Gero eta indibidualistagoa den gizarte honetan, emaitzak berehala bilatzera behartzen gaituen gizarte honetan, hauekin lotuta dago astialdia, besteak beste: gauarekin, mugarik gabeko denbora tarte gisa; komunikazio teknologia berrien inaktuarekin; eta merkataritza eskaintza ugariarekin. Alabaina, ongizatearen gizarreak, erabateko gozamenaren kulturarekin batera, beste fenomeno batzuk sorrarazi ditu, bazterketa eta beste eskasia batzuk eragiten dituztenak: eskola porrota, gazte langabezia, lan ezegonkortasuna, substantzia toxikoekiko adikzioak...

Gaur egun, orokorki, erakundeekiko lotura eta ardura txikiagoak dira lehen baino: denbora gutxiago ematen da, egunean eta bizitzan zehar, gero eta ardura gutxiago hartzen dira, etab. Duela urte batzuk, ideal handiek eta zeregin kolektiboek bultzatzen zituzten gazteak gizarte partaidetzan aritzera, astialdiko taldeetan sartzera edo edozein talderen militante izatera. Egun, ordea, parte hartzeko motibazioen ardatz bakarra norberaren burua da: norberaren adierazpena, ospakizunak eta jaiak, estetika, partaide izan beharra, beste pertsona batzuekiko harremana... Gizarteak aldatuz doaz, baina zenbait gauza ez dira inoiz ere aldatzen; hala nola, gizakion ikasteko interesa eta olgatzeko gogoak. Eta, bi elementu horiek lotuz gero, *astialdi hezitzailea* edo antzeko izeneko zerbait sortzen dela ikusiko dugu. Astialdi hezitzailearen helburu nagusia ez da gure denbora beteko duten prestakuntza jarduerak egitea, hezkuntza arloa sustatzea baizik, sortze prozesua izan dadin. Beraz, astialdia hezitzailea izango bada, helburu hauek lortu behar dira:

- Pertsonaren sormenaren eta gaitasunen garapena sustatzea.
- Norberaren askatasuna lortzeko prozesua erraztea, gero eta aukera autonomoagoak eta arduratsuagoak emanez.
- Komunikazio gaitasuna sustatzea eta gizakien arteko harremanen eremua zabaltzea.
- Partaidetza eta konpromisoa sustatzea, bizitza eta gizarte egiturak gizatiartzeko.

ASTIALDI FOROAREN ZENBAIT GOGOETA

Astaldi Foroa (Euskadiko Gazteriaren Kontseiluaren hezkuntza ez-formalaren lan taldea) osatzen duten elkarteek (koordinadorak, federazioak, astialdi eskolak, fundazioak...) 2008-2009 ikasturtean garatu duten lan prozesuak helburu hauek ditu nagusiki: hezkuntza ez-formalaren balioaren berri ematea, astialdiko hezkuntzaren ekarpenak sozializatzea, eta astialdi hezitzaileari eta hark egungo testuinguruan duen egoerari

buruz autokritikoki hausnartzea. Zenbait talde ahulak direla eta gure lanak gizartean eragin txikia duela jabeturik, eta etorkizunari begira zer-nolako erronkak izango ditugun aurreikusita, Astialdi Foroa osatzen duten erakundeen ustez, beharrezkoa zen lan prozesu baten bidez astialdi hezitzaileari buruzko biltzar bat egitea.

Lan prozesu horri TIPI TOPA deitu zaio, eta hiru fasetan zatitu da. Lehen hilabeteetan, edukiak diseinatu dira eta zenbait elkarrizketa tailer egin dira Euskal Autonomia Erkidegoko hiru lurraldeetan, eta, haietan, gazteek, gazteriaren arloko gizarte eragileek eta administrazioetako arduradunek hartu dute parte. Zenbait hedabideren bidez eman da tailer horien emaitzen berri. Ondoren, Astialdi Hezitzaileari buruzko Biltzarra egin zen, otsailaren 27an eta 28an, Bilbon, Euskalduna Jauregian. Eta, azkenik, prozesu osoan zehar parte hartu duten eragile guztien arteko lan eta komunikazio sare bat sortu, martxan jarri eta sustatu da. Prozesu horretan zehar, hiru ardatz landu dira. Ardatz horiek Astialdi Hezitzaileari buruzko Biltzarrean landutako edukiak egituratu dituzte. Hauek dira:

- Hezkuntza ez-formala administrazioetan.
- Zeharkakotasuna astialdi hezigarrian: urritasunak, baterako hezkuntza, euskara eta aniztasuna.
- Partaidetza aktiboa astialdi hezigarritik.

Ahalik eta eragile gehienek parte hartzeko, eztabaida irekia sortzeko, adostasunak lortzeko, eta prozesua ebaluatzea eta hartatik ikastea ahalbidetuko zuten ondorioak lortzeko, hiru elkarrizketa tailer egin dira. Tailer horietan, gazteek, arduradun politikoez, eta hainbat udaletako eta foru aldundietako teknikariek hartu dute parte. Tailer horietan gai hauek landu dira: alde batetik, astialdi hezitzaileko taldeetako begiraleen profila eta prestakuntza beharrak, eta astialdi hezitzaileko eskolen erantzuna; eta, beste batetik, sare lana, eta elkarleen eta administrazioen arteko lankidetzak moduak, astialdi hezitzailearen arloan.

BEGIRALEEI BURUZ

Lehen lanetako bat astialdi hezitzailean protagonismorik handiena duen taldeari buruz hausnartzea izan da; hau da, begiraleei buruz hausnartzea. Orokorrean, uste da begiraleen zereginak borondatezko lanean soilik duela zentzua. Bestalde, boluntarioen betebeharrei buruz ere ez dago adostasunik. Boluntarioen inplikazioa nahiaren mendean dagoela uste da. Hausnarketa horrek hiru ondorio izan zituen: lehenik, AMIA azterketa orokorra egin zen; bigarrenik, begiraleen profilaren zenbait alderdi zehaztu ziren; eta, hirugarrenik, zenbait gai proposatu ziren, ondoren biltzarrean jakinarazi zirenak.

AMIA:

AHULEZIAK	MEHATXUAK
<ul style="list-style-type: none"> - giza baliabiderik eza - benetako sare lan eskasa - egokitzapen geldoa aldaketetara 	<ul style="list-style-type: none"> - aintzatespenik eza administrazioaren eta gizartearen aldetik - baliabideak lortzeko zailtasuna - astialdiko enpresak sortzea - familien gehiegizko babesa
INDARRAK	AUKERAK
<ul style="list-style-type: none"> - jende trebatua - gizarte sendotasuna - ekiteko ahalmena baliabide gutxirekin - egiten denarekiko segurtasuna - memoria historikoa etorkizunari begira - borondatezko lana bizimodu gisa 	<ul style="list-style-type: none"> - sareko lana - teknologia berriak - begiraleen atzeraelikadura - hainbat ideia proiektu berrietarako - jarduera esparru ugari

PROFILA:

- Ilusioa duen pertsona izan behar du, eta ipurtarina, irekia, sendoa, adimentsua, kritikoa, begiratzalea, eroapen handikoa...
- Berdintasunez, errespetuz eta elkartasunez beteta izan behar du "zorroa".
- Etengabe aldatu eta ikasi beharra izan behar du.
- Talde bateko kide izan behar du, energiak eta motibazioak bideratzeko.

GAIK:

- Begirale ideal batek soldata badu, ideala izaten jarraitzen du?
- Astialdi Hezitzailea: haurrekin eta gazteekin baino ez?
- Sarean lan egiteko benetako borondaterik dago?

ASTIALDIKO ESKOLARI BURUZ

Prestakuntza ezinbestekoa da astialdi hezitzailean, eta prestakuntza horrek kalitatezkoa behar du izan. Gaur egun, astialdiko eskoletan ematen da prestakuntza hori. Prestakuntza eremu horien ahulezia, mehatxu, indar eta aukerei buruz ere hausnartu dugu, eta eremu horiek izan behar dituzten ezaugarriak buruz, eta, begiraleen kasuan bezala, zenbait gai garrantzitsu aterata dira.

AMIA:

AHULEZIAK	MEHATXUAK
<ul style="list-style-type: none"> - titulazio berriak - prestakuntza beharrekiko kontzientziarik eza - eskola gehiegi kolektibo txiki batentzat - prestakuntza = profesionalizazioa - titulitisa - lan irteera gutxi 	<ul style="list-style-type: none"> - etengabeko prestakuntzarik eza - eskakizun maila txikia - egituraren kudeaketa
INDARRAK	AUKERAK
<ul style="list-style-type: none"> - norberaren garapena - prestakuntzaren beraren xarma - beharra da - oso irekia da 	<ul style="list-style-type: none"> - metodologia aktiboagoa - hezkuntza proiektua - beharrei erantzutea - gizarte baliabideak

EZAUGARRIAK:

- Baliabideen eta azpiegituran behar dira.
- Eskola eta testuingurua lotzea garrantzitsua da. Eskolak ingurua eta familiak hartu behar ditu aintzat, eta administrazioarekin eta politikarekin lotuta egon.
- Zauden lekuan zaudela, etengabeko prestakuntzaren aldeko jarrera pertsonaltzat hartu behar da.
- Kritikoa, analitikoa eta sortzailea izan behar du.
- Testuinguruan eragina izan behar du.

GAIK:

- Astialdia indartzea (ahalduntza)? Bai, baina nola? Eta zertarako?
- Nola berma daiteke gizarte eragilearen garapena?

ASTIALDI HEZIGARRIARI BURUZKO BILTZARRA

Lan prozesuak eta biltzarrak berak astialdi hezitzailean jarduten duten hainbat eragile biltzeko balio dute, eta aukera paregabea izan da esperientziak elkarbanatzeko eta garatzen ari den lan berritzailearen berri emateko. Biltzarrean emandako informazio guztia web gune ofizialean (www.astialdiforoa.org/tipitopa) dago, ikus-entzunezko formatuan. Biltzarrean, azaldutako ardatzez gain (administrazioen eta elkarten ikuspegia adierazi zuten ardatz horiek, eta unibertsitate arloko pertsonak ere hartu zuten parte), oso esperientzia interesgarri batzuk ezagutzeko aukera izan zen. Esperientzia horiei esker, astialdi hezitzailea balio handiko hezkuntza eta eraldatze aukera dela egiaztatu genuen; izan ere, zerbitzuak kudeatzeko eta komunitatea garatzeko bidea ematen du, eta hainbat alderdi lantzen ditu (kultur aniztasuna, urritasunak, gatazka bitartekotza eta erregulazioa, eta teknologia berriak, besteak beste).

Bestalde, astialdiko “dinosaurioek” prozesuan zehar sortutako zenbait galderari erantzuten lagundu digute; izan ere, prozesu horretan, unibertsitate arloko (Euskal Herriko Unibertsitatea eta Deustuko Unibertsitatea) adituek, ikuspegi historikoa duten pertsonak eta gaur egun astialdi hezitzailean aritzen diren pertsonak hartu dute parte. Baina benetako protagonistak biltzarrean parte hartu duten pertsonak beraiek izan dira, besteak beste begiraleen profilaren eta astialdiko eskolen inguruan sortutako galderei erantzun dietenak.

<p>Begirale idealak soldata jasotzen badu, ideala izaten jarraituko du?</p>	<p>Borondatezko lana eta profesionalizazioa ez dira gauza bera. Boluntarioen ezaugarri nagusiak ilusioa eta motibazioa dira, eta, gure lana profesionalizatuz gero, ilusio eta motibazio horiek galtzeko arriskua dago.</p> <p>Baina, beste alde batetik, astialdi hezitzailean, beste edozein esparrutan legez, ondo egindako lana balioetsi behar da, ordainduta egon ala ez.</p>
<p>Astialdi Hezigarria: haurrekin eta gazteekin soilik?</p>	<p>EZ. Hezkuntza prozesua bizitza osoko bidaidea dugu, eta astialdiko hezkuntzak balioak eta ezagutzak modu dibertigarrian lortzen jarraitzeko aukera paregabea ematen digu, zaharrak nahiz gazteak izan, gizonak nahiz emakumeak izan, edonondik gatzozela ere, zer erlijio dugun ere...</p>
<p>Sarean lan egiteko prest daude begiraleak?</p>	<p>Sarean lan egiteko, behar-beharrezkoa da astialdi hezitzailean aritzen diren erakunde, agente, talde eta pertsona guztien helburu eta behar komunak identifikatzea.</p> <p>Sarean lan egiterakoan, astirik eza da begiraleen zailtasun</p>

	nagusia; izan ere, taldeetan egiten den lanak ez digu sare horietan parte hartzeko eta gure ingurunerik hurbilenetik harago begiratzeko astirik uzten. Hori dela eta, elkarteak pertsona batzuk liberatu beharko lituzke, beharrezko lan guztiak egiteko: taldeekin lan egiteko, sarean lan egiteko, bulegoko lana egiteko, etab.
Aisialdia indartzea? Bai. Nola? Zertarako?	Nola: Horretan sinetsiz. Sarean lan eginez. Prestakuntza sendo baten bidez. Politika publikoetan eragina izanez. Jarduera dibertigarriak eta erakargarriak eskainiz. Administrazioaren laguntza ekonomikoaren bidez. Haur, nerabe eta gazteen eskaera berrietara egokituz. Zertarako: Pertsona gisa hazteko. Gizarte aldaketa sustatzeko eta gizarte zuzenagoa eraikitzeko.
Nola lortu/bermatu/sortu gizarte eragileak?	Gizarte eragile baten funtzio nagusia bere errealitatean eragitea da, tokiko esparru batean (auzo batean, herri batean, udalerrri batean...), edo esparru orokorrago batean. Kasu horretan, astialdi hezitzaileko taldeak bilduko dituzten helburu komunak ezarri behar dira, eta sareko lana indartu, auzotik harago eragite aldera. Bestalde, gizarte eragile horiek (astialdi hezitzaileko taldeak) bermatzeko, beharrezkoa da haien motibazio handia ematea, ezagutzak eta balioak transmititzea, haien lanaren beharraz ohartaraztea eta benetako protagonista sentiaraztea.

BALORAZIOAK

Astialdi hezitzaileko taldeak gazte elkarteak dira, gizarte eta hezkuntza profila dute, esparru publikoan eragiteko asmoa dute eta hezkuntza lana egiten dute. Gizarte lan garrantzitsua egin duten elkarteak dira, baina nabaritzen da ahalduntza lana beharrezkoa dela; izan ere, ez daude ziur egindako lana eraginkorra denik. Halaber, beharrezkoa da ikuspegia handitzea; izan ere, elkarte horiek toki esparruaren barruko lana egiteko dena ematen dute, eta, beraz, haien eragina oso zehatza da. Gaur egun, sarean lan egiteko asmoa dute, baina zenbait sare ez daude guztiz egituraturik. Argi dago sareko lanak behar zehatzei erantzuten badiete elkarteek sareetan parte hartzen dutela, baina zenbait galdera sortzen dira: Beharrezkoak dira sareak? Funtzio jakinik dute? Baliagarriak dira? Askotariko elkarteak eta eragileak daude? Nola hartzen du parte administrazioak haietan?

Administrazioek zerbitzuei buruzko gizarte eskaria jasotzen dute. Halaber, haurrak eta nerabeak bereziki hartu eta heziko dituen gizarte ehun bat behar da. Administrazioek proiektu politikoa dute, eta ez dira neutralak. Administrazio bakoitzaren atzean, ideologia jakin bat dago, eta horrek eragina du administrazio horiek gizarte eskaerei erantzuteko moduan. Gazteriaren arloko politikei dagokienez, aldaketa gutxi daudela hautematen da, ohiko jarduerak egiten direla eta hausnarketa maila txiki samarra dela. Lankidetzan egin beharko lirateke politika horiek, era horizontalean: gazteriaren arloko politikak administrazioen, elkarteen eta gazteen arteko lankidetzan egin, garatu, inplementatu eta ebaluatu beharko lirateke. Ildo horretan, zenbait galdera sortzen dira gazteriaren arloko politiken inguruan: Nondik sortzen dira? Zer beharri erantzuten diote? Nola garatu behar dira? Zer eragilek hartu behar dute parte?

Astialdi hezitzailearen egungo egoerari buruzko kezka handia dago, baina aldaketak egiteko beldurra dago. Mehatxua ikusten da testuinguruan aukera baino gehiago, eta gaur egungo gizarte aldakorra oso deserosoa da. Oro har, beldurra diegu ezezagunari eta segurtasunik ezari, eta gizarteak eskatzen ari denari buruz erreferentziarik ez izatea kezkarria da. Gizarte alderdi guztietan krisia orokorra delako ustea zabaldua dago. Den-dena krisian dagoela iruditzen zaigu, eta horrek eragin handia du gure elkarteetan. Diskurtso kontraesankorra dago: tokikoa bultzatu nahi da, azken urteetan funtzionatu duten praktikak eta jarduerak, baina, benetan, beste egitura mota batzuk sustatzen dira. Sistemak mendekotasun ekonomikoa sortzen du, eta horrek eragina du egungo gizartean, eragileen arteko harremanetan, eta administrazioen eta elkarteen arteko harremanetan. Egiturazko arazoa baldin bada, zer egin dezakegu egiturak aldatzeko?

Argi dago administrazioen eta elkarteen arteko harremanak estua izan behar duela, baina desadostasunak daude harreman moduen inguruan. Administrazioek jasotzen dituen eskaera gehienak gai kuantitatiboak buruzkoak dira, eta gainerakoak gai kualitatiboak buruzkoak. Orokorrean, erritmoak, topaketa uneak eta garatu beharreko ekintzak administrazioak ezartzen dituela hautematen da. Partaidetzazko prozesu batean, inoiz ez da zerotik abiatzen. Elkarte eta administrazio bakoitzaren ideologiak lan ildoak eta joerak ezartzen ditu. Elkarri ez ulertzea eroso izan daiteke, eta eragile politikoak eta gizarte eragileak norgehiagoka aritzea irtenbide erraza izan daiteke. Harremanak ez dira beti berdintasunezkoak. Bertikalak ohi dira, eta bertikaltasun hori horizontaltasun bihurtu behar da. Zer bide har daiteke adostasunik ez dagoenean?

Egoera horretan, harreman eta komunikazio estrategiak formulatu behar dira. Errespetuan eta posibilismoan oinarrituta egon behar dute estrategia horiek, baita gauzak lankidetzan egiteko, batera lan egiteko eta oztopoak desagerrarazteko borondatean ere. Beharrezkoa da harremanak malguak eta moldagarriak izatea, eta aldaketekiko irekiak. Etengabe aldatzen ari den egoera batean gaude, eta horrek etengabeko egokitzapena eskatzen du. Gizarteak (haurrak, nerabeak, gazteak, familiak...) zer eskatzen duen jakin behar da, eta ikuspegi eta helburu komunak proposatu, eskaera horiei erantzun eraginkorra emateko, administrazioen eta elkarten arteko lankidetzaren bidez, eta tresnak eta baliabideak elkarbanatuz. Hau da kontua: Nola aurreratu harreman horietan? Nola aldatu administrazioen jarrera? Izan ere, ekimen guztiez arduratu ohi dira, eta oso gutxitan elkartzen dira gazteei kontsultatzeko. Gainera, elkartzen direnean, ez dute gazteen iritzia aintzat hartzen. Hortaz, nola igaro kontsultatik lankidetzara?

PROPOSAMENAK

- **Astialdi hezitzaileak egun zer behar, indarraldi eta balio dituen kritikoki aztertzea.** Astialdi hezitzaileak gaur egun gizartean duen garrantziaz berriro hausnartzea.
- **Astialdi hezitzailearen eta haren eragileen ahalduntza lantzea,** azterketa autokritikoaren bidez. Astialdi hezitzailean aritzen direnek ez dute konbentzitu behar lan garrantzitsua egiten ari direla. Aldaketa handia eta erabatekoa planteatu behar da.
- **Sareko lana sustatzea:** elkarten arteko topaketak, astialdi hezitzailean aritzen diren pertsonen errealitatearen berri izateko; eta elkarten eta administrazioen arteko topaketak, lankidetzako lan ildoak diseinatze aldera.
- **Errealitate berrietara irekitzea:** borondate publikoa duten beste ekimen elkarte eta talde mota batzuekin elkartzea. Komeni da haien helburuak eta lan ildoak zein diren jakitea, eta helburu eta lan ildo horiek astialdi hezitzailearen barruan sartzea. Astialdi hezitzaileko taldeak ez dira eragile aktibo baliagarri guztiak. Gero eta borondate publikoa duten gazte elkarte gehiago sortzen dira. Elkarte horiek hezkuntza prozesuak garatzen dituzte, eta komeni da lan ildo hori duten ekimenak ezagutzea eta jasotzea, harremanak bideratzeko eta helburu komunak proposatzeko.